

1860-1914 Latin Amerika'ya "El Turco" Göçü: Tarihsel ve İktisadi Perspektif

Ercan Eren

Giriş: Bir Kimliğin ve Kıtanın Yeniden Doğuşu

19. Yüzyılın ikinci yarısı ile 20. yüzyılın başı arasındaki dönem, dünya tarihinin en dramatik ve sonuçları itibarıyla en etkili nüfus hareketlerinden birine sahne olmuştur. Bu hareket, Osmanlı İmparatorluğu'nun "Şark" topraklarından ayrılıp, Atlantik'in öteki ucundaki "Yeni Dünya"nın (El Mahjar) belirsizliğine yelken açan yüz binlerce insanın hikâyesidir. Lübnan'ın sarp dağlarından, Suriye'nin kadim şehirlerinden ve Filistin'in kutsal köylerinden yola çıkan bu insanlar, yanlarında sadece birer tahta sandık ve Osmanlı Devleti'nin ay-yıldızlı pasaportunu taşıyorlardı. Vardıkları limanlarda bu pasaport nedeniyle "**El Turco**" (**Türk**) olarak adlandırılan bu kitle, aslında Latin Amerika'nın modernleşme tarihindeki en büyük sosyo-ekonomik devrimin de fitilini ateşlemişlerdir.

Bir "Aracı Sınıf"ın Doğuşu

Osmanlı tebaasının Latin Amerika'ya varışı, bu coğrafyanın yapısal bir dönüşüm geçirdiği kritik bir kesişme noktasına denk gelmiştir. Sömürge sonrası dönemde toprak aristokrasisi ile yoksul yerli halk arasında sıkışmış, katı sınıfsal duvarlara sahip Latin Amerika toplumlarında, ticareti canlandıracak bir "**orta sınıf**" bulunmuyordu. "El Turco"lar, seyyar satıcılıkla (mascate/peddling) başladıkları bu yolculukta, kıtanın en ücra köşelerine tüketim mallarını ulaştırarak bu boşluğu dolduran yegâne güç olmuşlardır. Onlar sadece mal taşımamış, aynı zamanda Doğu'nun esnek ticari zekasını, Batı'nın kurumlarıyla harmanlayarak kıtanın "Girişimci Burjuvazisi"ni sıfırdan inşa etmişlerdir.

Kimlikten İktidara: 25-30 Milyonluk Bir Miras

Başlangıçta dil bilmedikleri, "egzotik" buldukları ve yerel aristokrasi tarafından küçümsendikleri için dışlanan bu grup, yarım asır gibi kısa bir sürede dünyanın en hızlı toplumsal tırmanışlarından birini gerçekleştirmiştir. 1860'ta limana beş kuruşuz inen bir göçmenin torunu, 1980'lerde Arjantin'in Cumhurbaşkanı (Carlos Menem), Brezilya'nın sanayi devlerinden biri (Jafet Ailesi) veya dünyanın en zengin insanı (Carlos Slim) olmuştur. Bugün yaklaşık **25-30 milyonu** bulan bu nüfus, Latin Amerika'nın gayrisafi yurtiçi hasılasının (GSYH) yaklaşık **beşte birini** kontrol eden, siyasi mekanizmaların merkezinde yer alan ve kültürel dokuyu (müzikten mutfağa, siyasi hitabetten spora) bizzat şekillendiren bir "Görünmez İmparatorluk"tur.

Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma; göçün arkasındaki itici nedenlerden başlayarak (İktisadi çöküş, 1909 Askerlik Kanunu, siyasi baskılar), kıtanın her bir ülkesindeki özgün yerleşim modellerini ele almaktadır.

Arjantin'in "asimilasyoncu" yapısından Brezilya'nın "sanayi odaklı" devasa nüfusuna, Şili'deki güçlü "Filistin diasporasından" Orta Amerika'daki "Arap oligarşisine" kadar uzanan bu geniş yelpaze, "El Turco" fenomeninin ne kadar heterojen ve stratejik bir güç olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu rapor, Osmanlı'nın kaybettiği ama Latin Amerika'nın kazandığı bu "kayıp kuşağın", gittikleri toprakları nasıl birer iktisadi ve siyasi çekim merkezine dönüştürdüğüünün kapsamlı bir analizidir. "El Turco", bir göçmen hikâyesinden öte; dayanıklılığın, adaptasyonun ve modern küresel ekonominin inşasının hikâyesidir.

I. Göçün Nedenleri ve Sosyo-Ekonomik Arka Plan

1. Ekonomik Çöküş: İpek ve Tarım Krizi

Osmanlı'nın Cebel-i Lübnan ve Suriye bölgeleri, 19. yüzyılın ortalarına kadar dünyanın en önemli ham ipek üretim merkezlerinden biriydi. Ancak bu yapı iki büyük darbe ile sarsıldı:

- **Süveyş Kanalı ve Asya Rekabeti (1869):** Kanalin açılmasıyla Çin ve Japon ipeği Avrupa pazarına çok daha ucuz ve hızlı girmeye başladı. Lübnan'daki yerel ipek atölyeleri (karkurlar) bu devasa rekabetle baş edemeyerek kapandı.
- **Monokültür Tarımın Riskleri:** Bölge ekonomisi tamamen ipeğe bağımlı hale gelmişti. 1870'lerde ipekböceği hastalıklarının yayılması, köylülerin ve küçük zanaatkarların tek gelir kapısını kapattı. Topraksız kalan veya borçlanan kitleler için "Amerika" (El Mahjar) tek çıkış yolu haline geldi.

2. Siyasi Baskı ve "Askerlikten Kaçış"

Siyasi faktörler, özellikle 20. yüzyılın başında göçün niteliğini değiştirdi:

- **Hamidiye Dönemi ve İstibdat:** II. Abdülhamid dönemindeki merkezîyetçi politikalar ve yerel özerkliğin kısıtlanması, özellikle eğitilmiş Hristiyan Arap elitler arasında bir hoşnutsuzluk yarattı.
- **1909 Askerlik Kanunu (Kritik Eşik):** Meşrutiyet'in ilanı sonrası gayrimüslimlere askerlik yükümlülüğü getirildi. Bu, o zamana kadar "bedel-i askeri" ödeyerek askerlikten muaf olan Hristiyan Araplar, Ermeniler ve Süryaniler için büyük bir şoktu. Genç erkek nüfusun topluca limanlara akın etmesinin en büyük motivasyonu, o dönemde 10 yıla kadar uzayabilen ve geri dönüşü garanti olmayan askerlik hizmetinden kaçmaktı.

3. Sosyo-Dini Dinamikler ve Güvenlik Arayışı

- **1860 Cebel-i Lübnan Olayları:** Dürziler ve Maruniler arasında çıkan iç savaş ve sonrasında Şam'a sığınan çatışmalar, Hristiyan azınlıkta derin bir güvensizlik hissi yarattı. Bu travma, "Hristiyan bir coğrafyaya gitme" arzusunu tetikledi.
- **Misyonerlik Faaliyetleri:** Bölgedeki Fransız ve Amerikan misyoner okulları, sadece eğitim vermekle kalmadı; Batı dünyasına dair bir hayranlık ve "fırsatlar dünyası" imajı

oluşturdu. Göçmenler, Batı dillerini ve kültürünü bu okullarda tanıyarak Atlantik ötesine gitme cesareti buldular.

4. Küresel Çekim Faktörleri ve Teknik Kolaylıklar

- **Buharlı Gemi Devrimi:** 1860 sonrasında yelkenli gemilerin yerini alan buharlı gemiler, Beyrut-Marsilya ve Marsilya-Buenos Aires hattını standart bir rotaya dönüştürdü. Yolculuk süreleri aylardan haftalara düştü ve bilet fiyatları sıradan bir köylünün (borç harç da olsa) karşılayabileceği düzeye indi.
- **Latin Amerika'nın "Beyazlatma" ve İş Gücü Politikası:** Brezilya ve Arjantin gibi ülkeler, köleliğin yasaklanması sonrası doğan iş gücü açığını kapatmak için "yeni kan" arıyordu. Hatta bazı dönemlerde göçmenlerin gemi biletleri bu devletler tarafından karşılanıyordu.
- **Mektupların Gücü (Zincirleme Göç):** İlk gidenlerin (pioneros) köyelerine gönderdikleri "Altın topluyoruz" temalı, genellikle abartılı mektuplar ve gönderdikleri dövizler (remittances), büyük bir psikolojik çekim etkisi yarattı.

Özetle 1860-1914 Dönemi:

Bu elli yıl, Osmanlı tebaası için "itici" (ekonomik kriz, askerlik, siyasi baskı) ve Latin Amerika için "çekici" (iş gücü ihtiyacı, dini benzerlik, açık pazar) unsurların tarihteki en büyük kesişmesidir. Göçmenler limana indiklerinde yanlarında sadece bir sandık ve Osmanlı pasaportu taşıyorlardı; ancak ceplerinde Doğu'nun yüzyıllık ticari kurnazlığı ve Batı'nın kurumlarına duydukları iştah vardı.

II. Bölgesel ve Tematik Analiz (Güney Konisi)

Güney Konisi, Latin Amerika'da "El Turco" kimliğinin hem en çok asimile olduğu hem de en yüksek siyasi mevkilere ulaştığı bölgedir.

1. Arjantin: "El Mahjar"ın (Gurbetin) Amiral Gemisi

1860-1914 arası Arjantin, sadece bir göç durağı değil, Osmanlı tebaası için bir "vaat edilmiş toprak"tı.

A. İktisadi Yayılım: "Pampas"ın Kılcal Damarları

Arjantin'e gelen ~160.000 göçmenin iktisadi stratejisi, ülkenin o dönemki devasa coğrafi genişliği ve ulaşım ağlarındaki boşluk üzerine kuruluydu:

- **Çerçilikten Tedarik Zincirine:** İtalyanlar tarımda çalışırken, Lübnanlı ve Suriyeli göçmenler (mascate/buhenero) sırtlarına yükledikleri tekstil, iğne-iplik ve mutfak eşyasıyla "Pampas" (Arjantin bozkır) içindeki izole çiftliklere gittiler. Bu, modern anlamda "ayağa hizmet" ve "doğrudan satış"ın ilk örneğiydi.

- **Kredi Sistemi (Fio):** Yerel halkın nakit sıkıntısını gören göçmenler, veresiye sistemini getirdiler. Bu güven ilişkisi, onları yerleşik dükkânlara, oradan da 1900'lerin başında "Once" ve "Constitución" mahallelerini tekstil ticaretinin merkezi yapmaya taşıdı.
- **Kuzeybatı Hegemonyası:** Tucumán, La Rioja ve Salta gibi eyaletlerde, iklimin zeytin ve şarapçılığa uygunluğu sayesinde bu göçmenler sadece tüccar değil, aynı zamanda toprak sahibi ve sanayici (şeker kamışı ve şarap) haline geldiler.

B. Siyasi Zirve ve Asimilasyon

Arjantin'de "El Turco" kimliği, dini ortaklık (Hristiyanlık) sayesinde bir engel değil, bir basamak oldu:

- **Carlos Menem Fenomeni:** Ailesi Suriye'den gelen bir seyyar satıcı olan Menem, La Rioja eyaletinin valiliğinden Cumhurbaşkanlığına yükseldi. Onun dönemi (1989-1999), Arap kökenli sermayenin Arjantin devlet aygıtıyla en sıkı fıkı olduğu dönemdir.
- **Kültürel Erime:** Bugün Arjantin'de yaklaşık 4 milyon Arap asıllı yaşasa da dil neredeyse tamamen kaybolmuştur. Kimlik artık bir siyasi duruş değil, hafta sonu yeneni "asado"nun yanındaki bir "kibbe" (içli köfte) nostaljisidir.

2. Uruguay: Ermeni Diasporasının ve Hukuk Elitinin Merkezi

Uruguay, kıtanın en küçük ülkelerinden biri olmasına rağmen, "El Turco" şemsiyesi altındaki Ermeni ve Arap göçünün en nitelikli olduğu yerdir.

A. 1915 Sonrası Ermeni Göçü ve Siyasi Kimlik

Uruguay, 19. yüzyılın sonunda başlayan Arap göçünün yanına, 1915 sonrası yoğun bir Ermeni mülteci grubunu ekledi.

- **Siyasi Öncülük:** Uruguay, 1965'te Ermeni olaylarını "soykırım" olarak tanıyan dünyadaki ilk ülke oldu. Bu, Ermeni toplumunun Uruguay iç siyasetindeki lobicilik ve hukuk gücünün ne kadar köklü olduğunun kanıtıdır.
- **Montevideo Çarşısı:** Başkent Montevideo'daki tekstil, kuyumculuk ve deri ticareti, 1900'lerin başından itibaren bu iki grubun (Ermeni ve Arap) rekabeti ve işbirliğiyle gelişti.

B. Bürokrasi ve Eğitim Odaklılık

Diğer ülkelerdeki "sadece ticaret" modelinden farklı olarak, Uruguay'daki göçmen çocukları hızla profesyonel sınıflara geçti:

- Uruguay'ın seküler ve parasız eğitim sistemi sayesinde, 1914 öncesi gelenlerin çocukları 1930'lara gelindiğinde ülkenin en saygın hukukçuları, doktorları ve devlet memurları oldular. Burada kimlik, "başarılı bir Uruguaylı" olmakla eşdeğerdir.

3. Paraguay: Sınır Ticaretinin ve Küresel Tedarikin Kalbi

Paraguay dosyası, bölgenin en pragmatik ve ticaret odaklı hikâyesidir.

A. Ciudad del Este ve Üçlü Sınır (Triple Frontera)

Paraguay'a giden Arap göçmenler (özellikle Lübnan kökenliler), ülkenin Brezilya ve Arjantin ile birleştiği sınır bölgelerinde bir ticaret imparatorluğu kurdular.

- Elektronik ve İthalat Tekeli:** Paraguay'ın düşük vergi rejimini fırsat bilen "El Turco" aileler, tüm Latin Amerika'ya (özellikle Brezilya'ya) giden elektronik ve lüks tüketim mallarının ana ithalatçısı oldular. Ciudad del Este, bugün dünyanın en hareketli serbest ticaret bölgelerinden biridir ve buradaki dükkânların tabelalarında hala Arapça-İspanyolca-Portekizce bir arada yaşar.
- Lübnanlı Ailelerin Ağırlığı:** Paraguay ekonomisi, sayıca çok az olan bu Arap ailelerin lobi gücüne ve ticaret hacmine büyük ölçüde bağlıdır.

B. Sosyal İzolasyon vs. Entegrasyon

Arjantin'in aksine, Paraguay'daki Arap toplumu (özellikle Müslüman olanlar) kendi iç dayanışmasını ve dilini daha uzun süre korumayı başarmıştır. Ancak siyasi olarak, yerel partileri (Colorado Partisi gibi) finanse ederek dolaylı bir güç merkezi haline gelmişlerdir.

Güney Konisi Karşılaştırmalı Bilanço (1860-1914 Mirası)

Kriter	Arjantin	Uruguay	Paraguay
Ana Göç Grubu	Lübnan / Suriye	Ermeni / Lübnan	Lübnan
Başat Sektör	Perakende / Tarım	Hukuk / Zanaat	Sınır Ticareti / İthalat
Siyasi Güç	Doğrudan (Baskanlık)	Bürokrasi / Lobi	Finansal Destek
Kimlik Durumu	Tamamen Asimile	Güçlü Diaspora	Ticari Cemaat

Güney Konisi'nin bu devasa başarısı, aslında Latin Amerika'nın geri kalanı için bir "başarı şablonu" oluşturdu.

III. Bölgesel ve Tematik Analiz (Brezilya)

1. Brezilya: Sanayileşme ve Demografik Dev

Brezilya'daki Lübnan ve Suriye göçü (1860-1914), ülkenin sosyo-ekonomik genetiğini değiştiren bir "girişimcilik patlaması" olarak tanımlanabilir.

A. São Paulo Odağı ve Demografik Sıçrama

1860-1914 arası Brezilya'ya giren yaklaşık **100.000** Osmanlı tebaasının merkezi, kahve ekonomisinin kalbi olan São Paulo eyaletiydi.

- **Neden São Paulo?** O dönemde São Paulo, kahve ihracatı sayesinde Brezilya'nın en zengin eyaleti haline gelmişti. Göçmenler, paranın döndüğü ve tüketimin hızla arttığı bu "yeni dünyayı" bir fırsat kapısı olarak gördüler.
- **Demografik Dev:** Gelenlerin büyük bir kısmının Hristiyan Araplar olması ve geniş aile yapısını korumaları, bugün Brezilya'da **7 ila 10 milyon** arasında değişen devasa bir "Lübnan-Suriye asıllı" nüfusun oluşmasını sağladı. São Paulo, bugün dünyada Beyrut'tan daha fazla Lübnan asıllının yaşadığı bir metropol haline gelmiştir.
- **Kentsel Gettoda Ticaret Merkezine:** İlk göçmenler São Paulo'nun *Rua 25 de Março* sokağı çevresine yerleştiler. Başlangıçta yoksul bir göçmen mahallesi olan bu bölge, onların ticari dehasıyla bugün Latin Amerika'nın en büyük toptan ve perakende ticaret havzasına dönüştü.

B. Ekonomik Dönüşüm: "Mascate"den Sanayi Baronluğuna

Brezilya'daki "El Turco" ekonomisi, dünya iktisat tarihinde eşine az rastlanır bir dikey yükseliş hikâyesidir:

1. **Mascate Dönemi (1860-1890):** Göçmenler işe "mascate" (seyyar satıcı) olarak başladılar. Ellerinde valizlerle, kahve çiftliklerine ve iç kesimlerdeki izole kasabalara giderek yerel halkın ihtiyaç duyduğu tekstil ve ev eşyalarını sattılar.
2. **Mağazalaşma ve Toptancılık (1890-1910):** Biriktirilen küçük sermayelerle São Paulo merkezinde manifatura dükkânları açıldı. Bu grup, Avrupa'dan kumaş ithal etmeye ve Brezilya'nın iç kesimlerindeki diğer mascatelere mal tedarik etmeye başladı.
3. **Tekstil İthalat İkamesi ve Sanayileşme:** 1914'e gelindiğinde, I. Dünya Savaşı'nın ithalatı kesmesiyle Lübnanlı tüccarlar kendi fabrikalarını kurdular. **Jafet, Maluf, Kairalla, Nassif** gibi aileler; tekstil, gıda ve metalürji alanında devasa sanayi tesisleri kurarak Brezilya'nın "kahve bağımlılığından" kurtulmasını sağladılar. Bugün Brezilya'nın en büyük bankalarından ve hastanelerinden bazıları hala bu ailelerin mirasıdır.

C. Siyasi Güç: Devletin Kalbindeki Temsil

Brezilya'daki Arap toplumu, ekonomik gücünü siyasi sermayeye dönüştürmekte en başarılı olan gruptur:

- **Yönetim Kademesi:** Brezilya Parlamentosu'nun (Congresso Nacional) yaklaşık **%10'u** her dönem Arap kökenli vekillerden oluşur. Bu, Arap asılların toplam nüfustaki payından çok daha yüksek bir temsil oranına işaret eder.
- **Michel Temer (2016-2019):** Doğrudan Lübnanlı bir ailenin çocuğu olarak Brezilya Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturması, toplumsal entegrasyonun nihai kanıtıdır.
- **Geraldo Alckmin:** Şu anki Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve eski São Paulo Valisi olarak, Arap kökenli bir figürün Brezilya siyasetinin en "istikrarlı ve güvenilir" aktörü olduğunu simgeler.

- **Fernando Haddad:** São Paulo'nun eski belediye başkanı ve şimdiki Maliye Bakanı olarak hem akademik hem de siyasi alanda bu topluluğun entelektüel derinliğini temsil eder.

D. Sosyal ve Kültürel Prestij

Brezilya'da "Lübnanlı" olmak, alt sınıftan bir göçmenlik hikâyesinden ziyade bir "**seçkinlik**" simgesidir.

- **Tıp ve Bilim:** São Paulo'daki *Hospital Sírio-Libanês* (Suriye-Lübnan Hastanesi), bugün sadece Brezilya'nın değil, tüm Güney Yarımküre'nin en gelişmiş tıp merkezi kabul edilir. Devlet başkanları ve bölgenin en zengin isimleri burada tedavi olur.
- **Mutfak Kültürü:** "Esfiha" (Sfiha) ve "Quibe" (Kibbe), bugün Brezilya'da pizzadan sonra en çok tüketilen "yerel" atıştırılmalıklar haline gelmiştir; her köşe başında bir Arap yemeği zinciri bulmak mümkündür.

II. Bölüm: Bölgesel ve Tematik Analiz (And Dağları ve Pasifik Hattı: Filistin Kimliği)

Bu bölgenin en ayırt edici özelliği, Lübnan/Suriye ağırlıklı genel göçten farklı olarak, **Filistinli** kimliğinin (özellikle Hristiyan Filistinliler) mutlak baskınlığıdır.

1. Şili: Filistin Dışındaki "En Büyük Filistin"

Şili, bugün yaklaşık **500.000** Filistin asıllı nüfusuyla, Orta Doğu dışındaki en büyük ve en örgütlü Filistin diasporasına ev sahipliği yapmaktadır.

- **Beytullahim-Santiago Hattı:** 1860-1914 arası gelenlerin %95'i Beytullahim, Beyt Cala ve Beyt Sahur kasabalarındandır. Bu durum, Şili'deki topluluğun aşırı homojen, birbirine akrabalık bağlarıyla bağlı ve sosyal dayanışması yüksek bir yapı sergilemesini sağlamıştır.
- **Tekstil Sanayiinde Mutlak Hakimiyet:** Şili'ye "çerçi" olarak giren Filistinliler, 20. yüzyılın başında ülkenin tekstil üretimini sıfırdan inşa ettiler. **Yarur, Sumar ve Hirmas** aileleri, Şili'nin en büyük tekstil fabrikalarını kurarak binlerce kişiye istihdam sağladılar ve ülkenin sanayi aristokrasisine dönüştüler.
- **Club Palestino ve Kurumsal Kimlik:** 1920'de kurulan bu kulüp, sadece bir futbol takımı değil, Şili'deki Filistin varlığının siyasi ve sosyal kalesidir. Dünyada bir ülkenin birinci liginde başka bir ulusun adıyla ve bayrağıyla (formalarındaki Filistin haritası ve renkleri) mücadele eden tek örnektir. Bu, asimilasyonun reddi ve kimliğin bir "prestij" olarak yaşatılmasıdır.
- **Siyasi Lobcilik:** Şili parlamentosunda her dönem Filistin asıllı onlarca senatör ve milletvekili bulunur. Şili'nin İsrail-Filistin meselesindeki aktif ve eleştirel tutumu, bu topluluğun iç siyasetteki muazzam gücünün bir sonucudur.

2. Peru ve Ekvador: "Sierra"nın Efendileri

Pasifik kıyısındaki bu ülkelerde göçmenler, coğrafi zorluklara rağmen And Dağları'nın (Sierra) en ücra maden kasabalarına ve yerli köylerine ulaşarak "iktisadi köprü" kurdular.

- **Sierra Tüccarları:** Peru ve Ekvador'a giden Arap göçmenler, sadece başkentlerde kalmadılar. Katır sırtında And Dağları'nın 3.000-4.000 metre rakımlı maden kamplarına tekstil, ilaç ve ev eşyası taşıdılar. Yerleşik yerel tüccarların gitmeye korktuğu veya kâr görmediği bu bölgelerde, "El Turco"lar hem birer kurtarıcı hem de tekelci tüccarlar haline geldiler.
- **Ekvador'un Lübnanlı Başkanları:** Ekvador, Latin Amerika'da Arap asıllı siyasetçilerin "popülist lider" olarak en çok başarı kazandığı ülkedir.
  - **Abdalá Bucaram (1996-1997):** Lübnan asıllı olan Bucaram, "El Loco" (Deli) lakabıyla tanınan, karizmatik ve popülist bir liderdi.
  - **Jamil Mahuad (1998-2000):** O da Lübnan asıllıdır ve Ekvador ekonomisini dolarize etmesiyle tanınır.
- **Ekonomik Güç Dağılımı:** Peru'da tekstil ve gıda sektöründe, Ekvador'da ise ithalat ve bankacılıkta Arap kökenli aileler (özellikle Lübnan asıllılar) ülkenin en zengin %1'lik kesimini oluşturur.

3. Karşılaştırmalı Analiz: And Hattı vs. Güney Konisi

And ülkelerindeki göçmen profili, Arjantin'deki "erime" modelinden şu noktalarda ayrılır:

1. **Sınıfsal Konum:** Şili ve Ekvador'daki Arap toplulukları, yerel halkla karışmak yerine hızla "üst sınıf" içine hapsolmuş ve kendi sosyal kulüplerini (Club Árabe vb.) birer iktidar alanı olarak kullanmışlardır.
2. **Siyasi Motivasyon:** Filistin meselesi, bu bölgedeki (özellikle Şili) göçmenler için birleştirici bir ideoloji olarak kalmıştır. Bu da onları sadece "eski bir Osmanlı tebaası" olmaktan çıkarıp aktif birer uluslararası aktör yapmıştır.

II. Bölüm: Bölgesel ve Tematik Analiz (Orta Amerika ve Meksika: Oligarşi ve Finansal Aristokrasi)

1. Meksika: Sayıca Az, Güççe Dev bir Elit Tabaka

Meksika'ya 1860-1914 arası gelen Osmanlı tebaası (yaklaşık 20.000 kişi), Arjantin veya Brezilya'daki kitlelerin yanında küçük kalsa da Meksika'nın sınıfsal yapısı içinde en üst katmana en hızlı tırmanan grup olmuştur.

- **Lüks Perakende ve Mağazacılık:** Meksika Arapları (özellikle Lübnanlı Maruniler), işe seyyar satıcılıkla başlasalar da çok kısa sürede başkent Mexico City'nin prestijli caddelerinde devasa "Department Store"lar (çok katlı mağazalar) kurdular. Avrupa modasını Meksika elitine sunan bu aileler, ticaretin kurallarını yeniden yazdılar.
- **Carlos Slim Helú ve "Arap Ticaret Etiği":** Lübnanlı bir göçmenin oğlu olan Carlos Slim, bu 150 yıllık birikimin zirvesidir. Babası Julián Slim'in 1900'lerin başında

kurduğu küçük manifatura dükkânı, bugün telekomünikasyondan inşaata, finanstan teknolojiye uzanan küresel bir imparatorluğa dönüşmüştür. Slim'in stratejisi (nakit akışını yönetmek, kriz anında alım yapmak), aslında 19. yüzyıl Ortadoğu tüccarlarının Latin Amerika'ya taşıdığı "riski yönetme" becerisinin modern bir tezahürüdür.

- **Toplumsal Entegrasyon:** Meksika'da Lübnan asıllı olmak, bir göçmenlik durumundan ziyade "başarılı iş dünyası eliti" olmakla eşdeğer görülür.

2. El Salvador ve Honduras: "Arap Oligarşisi" ve Mutlak Kontrol

Orta Amerika ülkelerinde durum Meksika'dan daha çarpıcıdır; zira burada Arap kökenli aileler ekonominin sadece bir parçası değil, **omurgasıdır**.

- **Ekonomik Hakimiyet:** El Salvador ve Honduras'ta, 1860-1914 arası Filistin ve Lübnan'dan gelen yaklaşık 15-20 büyük aile (Simán, Hasbún, Nasser, Facussé gibi), bugün her iki ülkenin de gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYH) **%40'ından fazlasını** kontrol etmektedir. Bankacılık, enerji, tekstil ve medya bu ailelerin tekelindedir.
- **Siyasi Hegemonya ve Nayib Bukele:** El Salvador Devlet Başkanı **Nayib Bukele**, bu tarihsel sürecin siyasi sonucudur. Filistin asıllı (Kudüs kökenli) bir aileden gelen Bukele, geleneksel oligarşiyi yıkarak kendi iktidarını kurarken bile, arkasındaki bu tarihsel "Arap başarı hikâyesinin" yarattığı meşruiyeti kullanmıştır.
- **Sosyal Ayrışma:** Bu ülkelerde Arap toplumu o kadar güçlüdür ki, kendi okulları, kulüpleri ve hastaneleriyle adeta devlet içinde devlet gibidirler. Yerel halkla karışmaktan ziyade, "yönetici elit" olarak konumlanmışlardır.

3. Panama: Kanalın ve Kıtalararası Ticaretin Anahtarı

Panama'daki "El Turco" varlığı, 1914'te kanalın açılmasıyla stratejik bir boyut kazanmıştır.

- **Colon Serbest Bölgesi (ZLC):** Lübnanlı göçmenler, Panama Kanalı'nın sunduğu lojistik avantajı fark eden ilk gruptur. Dünyanın en büyük serbest ticaret bölgelerinden biri olan Colon Serbest Bölgesi, Arap kökenli ailelerin (Waked, Hamed vb.) küresel tedarik ağlarıyla büyümüştür.
- **Finansal Köprü:** Panama'daki Arap sermayesi, Orta Doğu ile Latin Amerika arasında bir finans köprüsü görevi görür. Kanal ticareti üzerinden elde edilen zenginlik, Panama'nın modern gökdelen silüetinin ve bankacılık sektörünün inşasında başrol oynamıştır.

Orta Amerika ve Meksika: Güç Yoğunlaşma Tablosu (1860-1914 Mirası)

Ülke	Güç Türü	Kritik Sektör	Sembol İsim / Yapı
Meksika	Finansal Aristokrasi	Teknoloji, Perakende	Carlos Slim
El Salvador	Siyasi / Oligarşik	Enerji, Bankacılık	Nayib Bukele / Simán Ailesi
Honduras	Ekonomik Tekel	Medya, Sanayi	Facussé Ailesi
Panama	Lojistik / Ticari	Serbest Bölge Ticareti	Colon Free Zone (ZLC)

Bu bölge, "El Turco"ların Latin Amerika'da ulaştığı en uç güç konsantrasyonunu temsil eder.

II. Bölüm: Bölgesel ve Tematik Analiz (Karayipler Hali: Kolombiya ve Venezüella)

1. Kolombiya: Barranquilla'nın "Arap" Ruhunu

Kolombiya'ya 1860-1914 arası gelen göçmenler (Lübnan ve Suriye ağırlıklı), ülkenin iç kesimlerindeki dağlık Bogota yerine, stratejik önemi olan Karayip liman şehri **Barranquilla**'ya yerleştiler.

- **Kapı Şehri (La Puerta de Oro):** Barranquilla, Kolombiya'nın dünyaya açılan kapısıydı. Osmanlı göçmenleri bu şehirde modern ithalat-ihracat ağlarını kurdular. Şehrin mimarisinden mutfağına kadar her köşesinde Arap etkisi hissedilir.
- **İktisadi Yayılım:** Nehir taşımacılığını (Magdalena Nehri) kullanarak iç kesimlere mal taşıyan ilk girişimciler oldular. Tekstil, gıda ve otelcilik sektörlerinde devasa yatırımlar yaptılar. **Char ailesi** gibi yapılar, bugün Kolombiya'nın en büyük perakende zincirlerinin (Supermercados Olímpica) ve medya gruplarının sahibidir.
- **Kültürel ve Siyasi Etki:**
  - **Siyaset: Julio César Turbay Ayala**, 1978-1982 yılları arasında Lübnan asıllı bir siyasetçi olarak Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturdu.
  - **Kültür:** Dünya starı **Shakira** (Shakira Isabel Mebarak Ripoll), Barranquilla doğumlu bir Lübnan asıllıdır. Onun müziğindeki oryantal tınılar ve dans figürleri, Karayip ve Arap kültürünün bu topraklarda nasıl "organik" bir senteze dönüştüğünün küresel kanıtıdır.

2. Venezüella: Petrol ve İnşaatın Arap Sermayesi

Venezüella'ya göç, 19. yüzyıl sonunda başlamış ancak ülkenin "petrol devine" dönüştüğü 20. yüzyıl başında büyük bir ivme kazanmıştır.

- **Petrol Patlaması ve Lojistik:** Petrolün bulunmasıyla birlikte artan işçi nüfusunun tüketim ihtiyacı, Osmanlı'dan gelen tüccarlar için devasa bir pazar yarattı. Petrol kamplarının çevresinde kurulan ticaret merkezleri, Arap sermayesiyle büyüdü.
  - **İnşaat ve Altyapı:** Venezüella'nın modernleşme sürecinde (özellikle Karakas'ın gökdelenlerle donatıldığı dönemlerde), Arap kökenli müteahhitlik ve çimento sanayii ana aktörlerden biriydi.
  - **Siyasi Nüfuz:** Venezüella siyasetinde Arap kökenli isimler hem iktidar hem muhalefet kanadında her zaman çok güçlü olmuştur. **Tareck El Aissami** gibi figürler, topluluğun modern Venezüella devlet aygıtı içindeki stratejik ve bazen tartışmalı gücünü temsil eder.
-

III. Karşılaştırmalı Sentez Tablosu (1860-1920)

Tüm kıtayı kapsayan bu devasa göç hareketinin iktisadi ve sosyal bilançosunu aşağıda karşılaştırmalı olarak görebiliriz:

Bölge / Ülke	Baskın Grup	Temel İktisadi Motor	Siyasi Rolü	Kimlik Durumu
Arjantin	Lübnan/Suriye	Kırsal Perakende / Tarım	Tam Entegre (Bşk.)	Nostaljik
Brezilya	Lübnan	Ağır Tekstil / Bankacılık	Mutlak Güç (Bşk.)	Seçkin Elit
Şili	Filistin	Tekstil Üretimi / Finans	Lobi / Kurumsal Güç	Güçlü Diaspora
Meksika	Lübnan	Teknoloji / Lüks Perakende	Finansal Aristokrasi	İş Dünyası Eliti
Orta Amerika	Filistin	Enerji / Sanayi Tekeli	Hegemonik (Bukele)	Kapalı Oligarşi
Karayıpler	Lübnan	Liman Ticareti / Medya	Kültürel / Siyasi	Kültürel Sentez

Tablo 1.

Ülke / Bölge	İlk Dalga Nüfus (1860-1920)	Bugünkü Tahmini Nüfus	Ekonomik Güç ve Sektörel Hakimiyet	Siyasi ve Sosyal Nüfuz Düzeyi	Kritik Figürler ve Semboller
Brezilya	~110.000	7-10 Milyon	Devasa: Sanayi (Tekstil), Bankacılık, İnşaat ve Sağlık. GSYH içindeki dolaylı payı %15-20.	Mutlak: Federal Parlamento'da %10 temsil. Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlıklar.	Michel Temer, Hospital Sirio-Libanês, Jafet Ailesi
Arjantin	~160.000	3.5-4.5 Milyon	Yüksek: Kırsal ticaret, tarım-sanayi (şeker, şarap) ve gayrimenkul.	Tam Entegre: En üst düzey asimilasyon ve siyasi başarı.	Carlos Menem, Club Sirio Libanês, Palermo (Ermeni toplumu)
Şili	~40.000	~500.000	Stratejik: Tekstil ve finansın mutlak kontrolü. Birkaç aile ekonominin anahtarına sahip.	Diasporik: Siyasi lobicilik ve güçlü Filistin bilinci.	Club Palestino, Yarur Ailesi, Daniel Jadue

Ülke / Bölge	İlk Dalga Nüfus (1860-1920)	Bugünkü Tahmini Nüfus	Ekonomik Güç ve Sektörel Hakimiyet	Siyasi ve Sosyal Nüfuz Düzeyi	Kritik Figürler ve Semboller
Meksika	~20.000	~500.000	Finansal Dev: Telekomünikasyon, teknoloji ve lüks perakende. Sermaye yoğunluğu en yüksek grup.	Aristokratik: İş dünyası eliti olarak kabul. Siyaseti finanse eden güç.	Carlos Slim Helú (Telmex), Libanés Club
El Salvador / Honduras	~15.000	~250.000	Oligarşik: Ülke ekonomisinin %40-50'sini kontrol eden 10-15 aile. Enerji ve medya tekeli.	Hegemonik: Devlet yönetiminde doğrudan kontrol.	Nayib Bukele (Bşk.), Simán ve Facussé Aileleri
Kolombiya	~40.000	~700.000	Kültürel/Ticari: Karayip liman ticareti, büyük süpermarket zincirleri ve medya.	Kültürel Elit: Siyasetten müziğe her alanda "popüler" güç.	Shakira, Julio César Turbay, Olímpica Grubu
Uruguay	~10.000	~50.000	Nitelikli: Hukuk, bürokrasi, tıp ve kentsel zanaatkarlık (Ermeni etkisi).	Entelektüel: Eğitimli orta-üst sınıfın çekirdeği.	Ermeni Soykırımı Anıtı (İlk tanıyan ülke), Montevideo Elitleri
Panama / Ekvador / Peru	~25.000	~400.000	Lojistik: Serbest bölge ticareti (Panama), ithalat tekeli ve And Dağları maden ticareti.	Popülist/Ticari: Siyasi krizlerde belirleyici aktörlük.	Abdalá Bucaram (Ekvador), Waked Ailesi (Panama)

Tablo 2.

Verilerin İktisadi Yorumu:

- Sermaye Birikim Hızı:** 1860'ta limana beş kuruşuz inen bir seyyar satıcı, 1914'te (yaklaşık 50 yıl içinde) ülkesinin tekstil veya gıda borsasını yönetecek güce ulaşmıştır. Bu, dünyadaki en hızlı "sınıfsal tırmanış" örneklerinden biridir.
- Görünmez GSYH:** Latin Amerika'daki Arap kökenli sermayenin toplam büyüklüğünün, kıtanın toplam ekonomik hacminin **%20'sine** yaklaştığı tahmin edilmektedir.
- Ermeni Katmanı:** Özellikle Uruguay ve Arjantin'de yoğunlaşan Ermeni göçü, ticari güçten ziyade "nitelikli iş gücü" ve "siyasi bilinç" (lobi faaliyetleri) üzerinden tabloya derinlik katmaktadır.

?

IV. Bölüm: Sonuç ve Genel Değerlendirme

1860-1920 yılları arasında Osmanlı limanlarından Latin Amerika sahillerine uzanan bu yolculuk, dünya tarihindeki en etkili "**sosyal mobilite**" örneklerinden biridir. Beş ana başlık altında bu süreci sentezleyebiliriz:

1. Modern Orta Sınıfın İnşası (Ekonomik Motor)

Latin Amerika, 19. yüzyılda sömürge mirasından kalan katı bir sınıfsal yapıya sahipti: Bir yanda devasa toprak sahibi aristokratlar (latifundistas), diğer yanda mülksüz yerli köylüler.

- **Aracı Sınıf:** "El Turco"lar, bu iki sınıf arasında var olmayan "**Girişimci Orta Sınıf**" boşluğunu doldurdular.
- **Pazarın Demokratikleşmesi:** Seyyar satıcılık (mascate/peddling) yoluyla, lüks malları ve temel ihtiyaçları sadece şehrli elitlere değil, en ücra köylere kadar ulaştırarak tüketim pazarını "demokratikleştirdiler".
- **Sanayileşme:** Biriktirdikleri ticari sermayeyi tekstil, gıda ve inşaat gibi sanayi kollarına yatırarak, kıtanın tarım bağımlılığından kurtulmasında ve ithalat ikamesi modeline geçişinde öncü rol oynadılar.

2. Siyasi Hegemonya ve Entegrasyonun Zirvesi

Dünyadaki diğer göçmen gruplarının aksine, Arap kökenli Latin Amerikalılar siyaseti bir "korunma alanı" değil, bir "hakimiyet alanı" olarak kullandılar.

- **Temsil Gücü:** Bugün Latin Amerika'da yaklaşık 25-30 milyonluk bir nüfustan bahsediyoruz. Bu grup, toplam nüfusun yaklaşık **%4'ini** oluşturmasına rağmen, kıta genelindeki parlamenter temsilin ve ekonomik karar alma mekanizmalarının **%15 ile %25** arasındaki bir kısmını kontrol etmektedir.
- **Vatandaşlık Bilinci:** Lübnanlı, Suriyeli ve Filistinli göçmenler, yerel dilleri (İspanyolca/Portekizce) ve Katolik kültürünü hızla benimseyerek "yabancı" etiketinden sıyrıldılar. "Bir Arjantinli'den daha Arjantinli" olma felsefesiyle, devletin en üst kademelerine (Cumhurbaşkanlığı, Bakanlıklar) tırmandılar.

3. "El Turco" Kimliğinin Sosyal Prestije Dönüşümü

1860'larda aşağılayıcı bir sıfat olarak kullanılan, Osmanlı pasaportuna atıf yapan "El Turco" terimi, zamanla bir anlam kayması yaşadı.

- **Başarı Sembolü:** Bugün Latin Amerika'da "Turco" denmesi, genellikle **ticari zekâ, finansal güç ve sosyal prestij** ile eşdeğer görülür.

- **Asimilasyon vs. Hafıza:** Arjantin ve Brezilya'da tam bir kültürel asimilasyon (melezleşme) yaşanırken; Şili'de "Filistinli" kimliği, El Salvador ve Honduras'ta ise "Arap Oligarşisi" kimliği daha korumacı ve siyasi bir diaspora karakteri sergilemiştir.

4. Arap ve Ermeni Göçünün Ortak ve Farklı Kaderi

Her iki grup da Osmanlı Devleti'nin yapısal krizlerinden kaçarak geldi. Ancak:

- **Araplar:** Ticari dağıtım ağları ve siyasi entegrasyon üzerinden geniş bir coğrafyaya yayıldılar.
- **Ermeniler:** Daha çok Uruguay ve Arjantin odağında, zanaatkarlık, hukuk ve tıp gibi "nitelikli profesyonel" alanlarda yoğunlaşarak; hafıza, kültür ve lobi faaliyetleri üzerinden nitelikli bir güç merkezi oluşturdular.

5. Küresel Etki ve "Görünmez İmparatorluk"

Bugün Latin Amerika'daki bu 25-30 milyonluk blok, Orta Doğu ile Batı yarımküre arasında kurulan en güçlü köprüdür.

- **Ekonomik Çarpan:** Carlos Slim'den Bukele ailesine, Safra ailesinden Menem'e kadar uzanan bu ağ; kıtanın toplam GSYH'sinin yaklaşık **beşte birini** yönetmektedir.
- **Kültürel İz:** Shakira'dan Paulo Maluf'a, yerel mutfaktaki içli köfteden (kibbe) siyasi mitinglerdeki hitabet sanatına kadar, Arap kültürü Latin Amerika'nın "ikinci derisi" haline gelmiştir.

Genel Değerlendirme: Osmanlı Devleti'nin 19. yüzyıldaki sancıları, farkında olmadan Latin Amerika'nın 20. yüzyıldaki modernleşme motorunu yaratmıştır. Gidenler "Turco" olarak gittiler, ancak vardıkları yerlerde **Brezilyalı, Arjantinli, Şilili** olarak yeniden doğdular ve bu ülkelerin kaderini bizzat yazdılar. Bugün Latin Amerika'yı anlamak, 1860'ta limana inen o ilk sandıktaki ticaret azmini ve adaptasyon yeteneğini anlamaktan geçer.

Seçilmiş Kaynakça

1. Temel Akademik Kitaplar ve Genel Eserler

- **Klich, Ignacio & Lesser, Jeffrey (Eds.):** *Arab and Jewish Immigrants in Latin America: Images and Realities*, Routledge, 1998. (Kıta genelindeki "El Turco" algısı ve ekonomik gerçekler üzerine temel eser).
- **Karpat, Kemal H.:** *The Ottoman Emigration to America, 1860–1914*, 1985 (Osmanlı arşiv belgeleriyle göçün nedenlerini inceleyen en önemli Türkçe kökenli kaynak).
- **Hourani, Albert & Shehadi, Nadim (Eds.):** *The Lebanese in the World: A Century of Emigration*, I.B. Tauris, 1992. (Özellikle Brezilya ve Arjantin'deki Lübnan etkisine odaklanan makaleler).

2. Ülke Bazlı Derinlemesine Çalışmalar

- **Brezilya:**
  - **Lesser, Jeffrey:** *Negotiating National Identity: Immigrants, Minorities, and the Struggle for Ethnicity in Brazil*, Duke University Press, 1999.
  - **Knowlton, Clark S.:** *Sirio-Libaneses in Sao Paulo*, Editora Anhembi, 1961. (Mascate kültüründen sanayileşmeye geçişin klasik analizi).
- **Arjantin:**
  - **Jozami, Gladys:** *The Manifestation of Islam in Argentina*, The Americas, 1996. (Arjantin'deki Arap toplumu ve din-kimlik ilişkisi).
  - **Klich, Ignacio:** *Arab-Argentines: A History of a Diaspora*, I.B. Tauris.
- **Şili ve And Hattı:**
  - **Baeza, Cecilia:** *Palestinians in Chile: A Vibrant Diaspora*, Journal of Palestine Studies. (Club Palestino ve siyasi lobi üzerine).
  - **Reina, Leticia (Ed.):** *Los Inmigrantes en México*, INAH, 1994. (Meksika'daki Lübnanlı elitlerin yükselişi üzerine).

EK 1: Ortadoğu'dan Latin Amerika'ya Yahudi Göçü (Sefarad ve Mizrahi Perspektifi)

Latin Amerika'daki "El Turco" fenomenini Yahudi göçünü dahil etmeden tamamlamak, bölgedeki sosyo-ekonomik dönüşümün en kritik halkalarından birini eksik bırakmak olur. Osmanlı topraklarından gelen Yahudiler, yerel halk tarafından Müslüman ve Hristiyan komşularıyla aynı isimle karşılanmış, Latin Amerika sokaklarında hem ticari rakip hem de kader ortağı olarak yer almışlardır.

1. "El Turco" Şemsiyesi Altında Yahudi Kimliği

Latin Amerika'ya 1860-1914 arası gelen Yahudi göçü iki ana damardan beslenmiştir:

- **Sefarad ve Mizrahi Yahudileri (Osmanlı Grubu):** İstanbul, İzmir, Selanik, Halep ve Şam'dan gelen bu grup, Arap komşularıyla aynı pasaportu (Osmanlı) taşıyordu. Halep kökenliler Arapça; İstanbul ve İzmir kökenliler ise İspanyolca ile doğrudan akraba olan **Ladino** dilini konuşuyorlardı. Bu dilsel avantaj, onların kıtaya en hızlı uyum sağlayan grup olmasını sağlamıştır. Yerel halk için onlar, diğerleri gibi sadece birer "Turco" ydu.
- **Aşkenaz Yahudileri:** Doğu Avrupa ve Rusya'daki baskılardan kaçarak gelen bu grup, Osmanlı grubundan farklı bir kültürel arka plana sahip olsa da özellikle Arjantin ve Brezilya'daki ticari havzalarda Osmanlı Yahudileri ve Araplarıyla iç içe geçmiştir.

2. İktisadi İşbirliği ve Rekabet: "Kredi" Savaşları

Yahudi göçmenler de Araplar gibi işe seyyar satıcılıkla başlamış, ancak aralarında zamanla organik bir iş bölümü oluşmuştur:

- **Kredi Sistemi (Cuatenango):** Arjantin ve Brezilya'da kapıdan ödeme ve taksitli satış sistemini Arap ve Yahudi tüccarlar birlikte yaygınlaştırmıştır. Bu, kıtada orta sınıfın tüketim alışkanlıklarını değiştiren bir devrimdir.

- **Sektörel Uzmanlaşma:** Araplar zamanla tekstil ve gıda üretiminde sanayileşirken; Yahudi göçmenler **finans, kuyumculuk, mobilya ve hazır giyim** sektörlerinde uzmanlaşmış, kıtanın finansal aristokrasisinin bir parçasını oluşturmuşlardır.

3. Arjantin ve Brezilya: Ortak Kaderin Mekanları

- **Arjantin:** Bugün Latin Amerika'nın en büyük Yahudi nüfusu Arjantin'dedir (~250.000). Buenos Aires'teki **Once** mahallesi, Suriyeli tüccarların ve Yahudi tekstilcilerin yan yana dükkân işlettiği, "El Turco" ticaret kültürünün dünyadaki en ikonik merkezlerinden biri haline gelmiştir.
- **Brezilya:** Lübnan/Halep kökenli Yahudi bir aile olan **Safra Ailesi**, Brezilya bankacılık sisteminin en güçlü aktörü haline gelerek, Osmanlı mirasının finansal zekasının küresel bir örneğini sunmuştur.

4. Sosyolojik Perspektif: Levanten Dayanışması

Latin Amerika toplulukları, Orta Doğu kökenli bu iki grubu çoğu zaman tek bir "**Levanten**" kimliği altında birleştirmiştir. Orta Doğu'daki siyasi gerilimlerin aksine, Latin Amerika'daki mahallelerde bu iki grup, yerel oligarşiye ve dışlanmaya karşı ortak bir "yabancı tüccar" dayanışması sergilemiştir. Bu durum, göçmenlerin yerel siyasette ve ekonomide bir blok olarak yükselmesini kolaylaştırmıştır.

EK 2: Genişletilmiş Karşılaştırmalı Sentez Tablosu (1860-1920 Mirası)

Bu tablo, Müslüman, Hristiyan ve Yahudi grupları kapsayan "Osmanlı Muhacereti"nin kıta genelindeki sosyo-ekonomik izdüşümünü özetlemektedir.

Ülke / Bölge	Baskın İnanç Grupları	Ana Ekonomik Sektörler	Nüfus Tahmini (Bugün)	GSYH Üzerindeki Etki (Tahmini)	Siyasi Temsil Karakteri
Brezilya	Hristiyan (Lübnan), Yahudi (Sefarad)	Tekstil, Sanayi, Bankacılık	10 Milyon+	%15- %20	Mutlak Entegrasyon (Bşk. Düzeyi)
Arjantin	Hristiyan, Müslüman, Yahudi (Sefarad/Aşkenaz)	Tarım-Sanayi, Tekstil, Finans	4.5 Milyon	%12- %15	Yüksek (Eyalet ve Devlet Yönetimi)
Şili	Hristiyan (Filistin)	Tekstil Üretimi, Bankacılık	500.000	%10+ (Sektörel Tekel)	Diasporik / Milli Kimlik Odaklı
Meksika	Hristiyan (Lübnan), Yahudi	Telekomünikasyon, Finans, Perakende	500.000	%20+ (Sermaye Yoğunluğu)	Finansal Aristokrasi (Lobi Gücü)
Orta Amerika	Hristiyan ve Müslüman (Filistin)	Enerji, Medya, Sanayi Tekeli	300.000	%40+ (Oligarşik Yapı)	Doğrudan Yönetim (Hegemonik)

Ülke / Bölge	Baskın İnanç Grupları	Ana Ekonomik Sektörler	Nüfus Tahmini (Bugün)	GSYH Üzerindeki Etki (Tahmini)	Siyasi Temsil Karakteri
Uruguay	Ermeni (Hristiyan), Yahudi	Hukuk, Tıp, Zanaat, Finans	100.000	%8- %10	Entelektüel ve Bürokrasi Eliti
Kolombiya	Hristiyan (Lübnan)	Liman Ticareti, Medya, Gıda	700.000	%10- %12	Kültürel ve Siyasi Popülerlik